

zil Hist. philos.
16.

Phil. Witt General 325

EPHRAIMI GERHARDI,
PH. ET J. U. D.
AVLAE AC REG. SAXO-VINARIENS. ADVOC.
ORD.
INTRODUCTIO PRÆLIMINARIS
IN
HISTORIAM PHILOSOPHICAM
AVCTA ET RECOGNITA
JENAE
APUD TOBIAM OEHLING.
LITTERIS GOLLNERIANIS.

323^b

ДІЯННЯ ДІДА МІАЯНЯ

INTRODUCENDO ET EXPLICANDO

ИСТОРИА МАРИОНОВИЧА

SACRAE RECOGNITAE

ALP TOPOGRAPHIC
PICTURES

LECTORI

S. P. D.

AUTOR.

Annus jam agitur sextus, ex quo primum studiorum specimen editurus pauca quædam ac levidensia de historiæ philosophicæ studio commentari conatus fui. Non displicuit conatus iste Viris doctis ac ingenuis, adeo ut vel magis eorum favore ac approbatione ad alia tentanda hactenus me incitari frexim passus. Sedebat tunc temporis animo in peruestigatione historiae philosophiae pergere, & præcipue otium meum ad illustrationem disciplinæ stoicæ, quatenus in primis cum Juris scientia cohæret, commodare. Sed anni mutarunt otium, mutarunt etiam mentis institutum, quamvis illud plane deserendum nondum existimem. Sunt satis multi, qui nunc quidem hac opera delectantur, neque desunt qui ipsorum invigilant studiis, adeo ut eruditum orbem qualibuscunque meis curis facile indigere posse persuasus sim. Inprimis vero (ut scio) cordatorum explebit desideria Amici Integerrimi (quem publice, ut vincla rumpat, cohibeatque superfluam diligentiam, non possum non laceſſere) historia philosophica stylo patrio mox in lucem ex voto plurium proditura. Interim non plane oblivioni linquere primos hos meos conatus volui, præsertim cum viderim eosdem studiosæ Juventuti & hic loci & alibi non ingratos fuisse. Hinc subinde inter alia negotia pristinas recolui cogitationes,

pauca

pauca tamen imo nihil mutavi, quo maneat primi tentaminis adæquata satis recordatio : unde etiam credo : equos lectores ab acerba censura, quamvis ne hanc quidem horream, sibi esse temperaturos. Mibi satis erit, Amicis satis fecisse, qui revocatam editionem postularunt, quorumque studiis inservire omnis vita meæ ratio exigit. Potuissem hoc quantum erat, temporis eorum consecrare honoribus, qui hactenus diversis locis diverso scribendi modo sed pari furore & calumnia studia mea interpellarunt. Ast irritus labor videbatur laterem lavare velle, & hominibus omni rationis sensu destitutis ratiocinando viam monstrare contendere. Neque mea ex parte necessum id, duxi, postquam cognovi nec obscuri Theologastri Hamburgensis calumniam, nec Simiae Hertianaæ furorem ullius Boni & Prudentis Viri animum à me alienasse. Tacebo itaque ad istorum nenia pro lubitu & prout visum fuerit, aliis vero negotiis invigilabo eo alacriori spiritu, quo magis certus sum, vita meæ rationes omnibus bonis satis esse probatas, seque & in posterum eodem modo esse probaturas. Vale. Scribebam Jenæ d. XX. Junii.

MDCCXI.

Q. D. B. V.

Conspectus Tractationis.

§. I.

Historie usus & varietas. §. II. Speciatim historia litteraria.

§. III. Ejus pars historia philosophica. §. IV. Historia philosophica definitio. §. V. Ejus argumentum.

§. VI. De usu perverso ejusdem. §. VII. De usu in conversatione litteraria. § VIII. De ejus usu in manuadione ad Christianismum.

§. IX. De usu in ostendendis gentilium plagiis & ignorantia. §. X. De

usu historiae philosophicae ad agnoscendam ethicę christiana perfectionem. §. XI. De ejus usu ad agnoscendam divinitatem Christi. §. XII. De usu in contro-

versia de salute gentilium. §. XIII. In lectione veteris ecclesiæ scriptorum. §. XIV. De usu in interpretatione Scripturæ V. T. § XV. Item in interpretatione N. T.

§. XVI. De usu in impugnandis hæresibus. §. XVII. Id magis speciatim declaratur. §. XVIII.

Necessaria hujus usus applicatio ostenditur. §. XIX. De usu in studio juris. §. XX. Speciatim in interpre-

tatione legum romanarum. §. XXI. In studio Juris naturalis. §. XXII. Ejusdem usus in studio medico.

§. XXIII. Usus in studio philosophia & oppugnandis

A

præ-

prejudicis. §. XXIV. In investigatione veritatis.
 §. XXV. In dijudicandis aliorum opinionibus. §.
 XXVI. De ejus usu ad amplificandam docendi pru-
 dentiam. §. XXVII. Historiae philosophicae neglegitus.
 §. XXVIII. Ejusdem difficultas. §. XXIX. Ejusdem
 abusus. §. XXX. De requisitis ad historiam philosophi-
 cam adminiculis.

§. I.

*Historiae
usus &
varietas.*

Historiam, quam divinarum humanarumque rerum gestarum notitiam dicere possumus, commune eruditionis instrumentum esse, nostro, quo vivimus tempore non facile negaturus est, qui interiora humanae sapientiae scrutatus est leviter tantum penetralia. Dum enim vel divinæ operationis in mentibus hominum, vel actionum, quæ in externa hominum societate contingunt, eventus, vel humanae rationis inventa, aut communis mundi phaenomena consignat, non potest non suis cultoribus suppeditare quamplurima prudentiæ sapientiæque argumenta, quae mentem de praeteritis certam, de praesentibus circumspectam, futurorum reddant sine anxietate curiosam. Unde factum est, ut abs harum rerum peritis universa historia, ob amplissimum, quo totum hoc universum pervagatur, ambitum, in *ecclesiasticam, civilem, naturalem & litterariam* fuerit distincta. Egit de his omnibus & singulis breviter sed erudite, ut opinor, JO. JACOB RYSSEL * in tractatu critico de historia & prudentia histo-rica.

§. II.

■ Prod. liber Lips. 1690. in 12. Cui jungenda Dn. Bierlings elegantissima de judicio historico dissertatio. Rinthelii 1703. habita.

In primis vero usus historiæ litterariæ in studio studi-speciatim
tionis longe lateque patet, & per omne, quod mente con- historia
cipi potest, scientiarum genus se diffundit. *Enimvero, litterarie,*
postquam magnus ille infelicitatis humanæ conditor Ada-
mus sapientissimas Numinis leges violando, perennem
constantemque sibi deperdidit sapientiam, ac intellectus
voluntatisque abjecit Dei beneficio acceptam rectitudinem,
exinde mentis humanæ lux perpetua cum infensissimis te-
nebris gerit bella, adeoque dubiam ancipitemque, ut est in
bello, experitur fortunam. Hinc tam varia, tam lubrica
scientiarum, quae in humanum animum cadunt, fata, ut
modo in altum tolli, modo in occultos abyssi fundos mergi
videantur, & cummutabili annorum serie abeant redeant
que singulis momentis mutabiles. Atque hæc, quæ ob ocu-
los ponit, historia, non potest non amplissimos lapere
cogitandi campos, & in tot abire species, quot extant hu-
manæ cognitionis disciplinæ.

§. III.

Utut autem illæ in universum sua gaudeant dignitate; *Eius pars*
mihi tamen ex reliquis consideratione digna videtur ea, *historia*
quæ fata sapientiæ, quam Pythagoras philosophiam nun- *philoso-*
cupavit, prodit atque scrutatur, quæque recepto vocabulo *phica.*
historia philosophica vel etiam *historia philosophiæ* dici-
tur. Est autem nobis philosophia, *notitia rerum divina-*
rum humanarumque, prout ductu rectæ rationis cognosci pos-
sunt, ad veram hominum felicitatem aut acquirendam aut
conservandam comparata, ut eam definit Summe veneran-
*dus Dn. BUDDEUS** in *philosophia instrumentalis.* At-
que hoc significatu supposito facillime occurrere nos posse
existimamus ambiguitati nominis philosophici, quod alio-

A 2

quin

* Part. I. c. I. §. 1.

quin plurimos sustinet apud antiquos & quae ac recentiores significatus recensitos illustri CHRISTIANO THOMASIO in introd. ad philosoph. aulicam c. II. §. 22. †

§. IV.

Historiae philosophiae veniat nomine, scilicet : *vrra ac non fuphicae de cata rerum à philosophis in cognitione veri & actione boni definitio.* starum commemoratione hominum cognitione usque in reliquis scientiis consignata. Atque de hac generatim spectata qui ex professo, quod ajunt, scripserit, cum mihi hucusque repertus sit nemo, nunc animus est paucis & pro modulo virium de ea commentari. Evidem non latet, quod inter meditationes manuscriptas * JACOBI THOMASI simul reperiatur peculiaris quædam ad hoc argumentum spectans observatio, sed cum eam publice videre hactenus expectaverimus frustra ; aliquem hic nostris cogitationibus adhuc relictum esse locum arbitramur. Unde nunc easdem Eruditorum judicio non nisi cum sincera tenuitatis nostræ confessione subjicimus, sat contenti, si illæ paucis, cordatoribus tamen, saltem non plane displicerint ; quibus quod reliquum est, aliorum meditationibus magis politis magisque doctis vel tantillum obesse nec volumus nec valemus.

§. V.

Qui modo prolatam historiæ philosophicæ descriptio. *Eius ar-* nem paulatim perpendet, facile deprehensurus est quo us-*gumen-* que ejus tractatio sit extendenda. Agit enim de Philo-*tum.* phis, qui aliquam sapientiæ speciem præ se tulerunt : hi vel considerantur, quatenus vitam fataque experti omnibus communia, vel quatenus in actione boni & cognitio- ne veri

† Conferendus cum hoc B. JACOBUS THOMASIUS pro- grammat. LV. p. 647. de vocabulo philosophia, nec non illustris noster SLEVOGT in diff. de philosophia in ge- nere.

* Vid. Index med. manuscript. Cod. cui tit. bortus recreatio- nis num. XCI. p. 171.

ne veri elaborarunt, quidque his profecerint. Supponunt haecce praeeliminarem quandam cognitionem successorum philosophicarum, sine qua reliqua haud possunt iusto ordine locari. Unde prima hinc resultat tractatio: *quomodo sectæ scholæque se invicem excepérint*, tum etiam, quomodo singuli earum philosophi se invicem sint in sequenti: ubi simul commoda est occasio de præcipuis, quæ vitam eorum naturalem circumstant, agendi. Sequentur hinc & sectarum & philosophorum doctrinæ quæ pars, uti pene caput rei est; ita dolendum hic quam maxime peccari. Plutimi enim parum solliciti de justo & sibi convenienti philosophi cuiusdam systemate quidlibet ex quilibet vel male informato, vel etiam pravis affectibus occato scriptore philosophis ea tribuunt, quæ sine absurdissima cerebri constitutione boni viri concepisse ne praesumi quidem queunt. Idem quoque accedit dum unius philosophi sententia universæ, ad quam pertinet, sectæ, vel etiam universæ sectæ dogma alicui ex parte saltem sectario sine omni dubio asseritur, quod quam inconveniens sit veritati historicæ, philosophiæ jonicæ ac stoicæ, imo & platonicæ exemplis plurimis posset declarari, nisi aliud nunc ageremus. Præter vitam itaque ac doctrinas videnda veniunt cum sectarum *instituta practica*, tum in primis vitae, quas egerunt philosophi; non * equidem ut concertes de Pythagoræ patre, de Homeri patria, de Plato-

1.

2.

3. 4.

A 3 nis

* *Huc enim pertinent, quæ apprime placent Senecæ verba, extantia de brev. vit. c. XIII. p. 313. De illis nemō dubitat, quin operose nihil agant, qui in litterarum inutilium studiis detinentur: quæ jam apud Romanos quoque magna manus est. Græcorum iste moribus fuit querere, quem numerum remigum Ulysses habuisset: prior scripta esset *Ilias* an *Odyssæa*: præterea an ejusdem esset auctoris, alia deinceps hujus notæ, quæ sive contineas nihil tacitam conscientiam juvant; sive proferas, non doctior videberis sed molestior.*

nis matre, de dilectissimo Aristotelis filio Nicomacho; verum ut interius rimeris animorum, quæ extitit, constitutionem, animi corporisque singulorum philosophorum temperamentum, quærasque quid, quomodo, quibus ex causis, quid fecerint vel divinus Plato, vel summus Aristoteles, vel subtilissimus Svarez? Inde progrediatis oportet ad peculiares docendi modos, quos sequuti sunt v. c. Pythagoras, Socrates, Aristoteles. Juvabit etiam obser-
 5. vasse fata tum sectarum tum singulorum philosophorum,
 6. ut quæras: cur Epicurus Romæ non æque gratus fuerit ac Zeno? cur Plato placuerit veteris ecclesiæ doctoribus? De-
 7. enique poterit etiam quispiam nexum philosophie & chri-
 stianismi investigare, ut videat, quid huic profuerint vel nocuerint Plato, Pythagoras, Aristoteles, Zeno, Cartesius, nisi forte quis hæc convenientius ad ecclesiasticam retule-
 rit historiam, ubi me habebit facillimum.

§. VI.

De usu historiæ philosophicæ. Quæ cum consideret historia philosophica, facile est judicare, quanta sit ejus præstantia, quanta utilitas. Evidem id facile concederim, ejus studium non perverso. multum conferre ad munus quodpiam vel ecclesiasticum vel civile mercandum, neque multum exinde lucri promittere sibi posse Midæ marsupium crediderim; postquam solida eruditio contemni, superficiaria laudari, falsa ad cœlum usque extolli & opibus honoribusque ornari consuevit, unde quoque negligi coeperunt solidæ eruditionis instrumenta. Interim tamen & hoc scio, non omnes, qui litteras colunt, ita sancto inhiare denario, ut omnem eruditionis dignitatem lucro panis mendicantium more metiantur. Neque hoc volo ut studio historiæ philosophicæ ad oblectationem animi utantur solidiori eruditioni sacrata ingenia, quod pestis studiorum quam plurimis extitit. Utut enim hæc, quam dicimus, eruditonis pars summa se commendet jucunditate, quam obvenientium rerum nobis proponit varietas; inique tamen ageretur

ageretur cum mentibus hominum ad majora natis, si in
crepundiis instrumentisque cognoscendis acquiescendum
foret, postquam doctrinæ moralis cultoribus constat ob-
lectationis causa omne librorum genus pervagari, idem
esse, ac magno conatu nihil agere, & inter concatenata
vanitatis negotia otiali. * Altius nobis progrediendum est,
& postquam cum Venerando D. BUDDEO historiam
Philosophicam ad philosophiæ partem instrumentalem re-
tulimus, utilitatem quoque ejus in applicatione ad reli-
quas eruditionis disciplinas quærendam existimamus.

§. VII.

Tentemus itaque paucis per præcipuas Eruditionis De usus
eundo partes ostendere, quem historia philosophica hic ejus in
præstet usum: præmittamus tamen brevibus usum quen- conversa-
dam, qui omnibus eruditis sive Theologis, sive JCtis, sive tionibus
Medicis, sive Philosophis quodammodo communis est. eruditis.
Apparet is in conversatione erudita, ad quam feliciter & si-
ne paedagogicæ affectationis splendore instituendam, non
minima eruditorum pars incepta est. Discimus quamplu-
rima ex sermonibus doctorum virorum, imo poterit ali-
quando unicum cum viro erudito institutum colloquium
plura nos edocere quam grandis librorum moles. Ne-
que semper ea ex eorum ore haurimus, quæ publice ex of-
ficii ratione profitentur, sed Theologum aliquando docet
JCtus, hunc Theologus, cum non omnes quartam tan-
tum exhauserint eruditionis partem, ut solent vulgo non
semi sed quarta saltē ex parte eruditī, Ast si ex his di-
scere sit animus; neutiquam moris est quidvis, quidque
de hac quæstione sentiant, sine nexu sermonis importune
quærere, sed prudentiæ est eos eo deducere, ubi nobis eo-
rum mens cognita prodesse possit. Sunt autem illi erudi-
ti, hinc non ignorabunt eruditionis instrumenta, quæ omni-
bus sunt communia, ab his incipe, & si placet, pro secu-
li more occasionem suppeditet quicunque obvenerit liber
viri

* Vid. C. Tb. Sitten-Lehre part. II. c. 13. §. 26.

viri erudit oculis dignus: ni fallor; aliquando unica aliorum commemorata hypothesis etiam philosophica te deducet ad sententiarum multarum, quas tenet, cognitionem. Unde ego nullus dubito, quin historia philosophica, & ad ineunda sermonum exordia, & ad nectendas periodos, & ad expiscandas aliorum sententias multum professe queat. Imo indecorum saltem est eruditionem profiteri, & tamen non posse cum unoquoque eruditorum, si ferat occasio, ipsi accommodatos inire sermones: ut enim displicet, si quis coram sexu muliebri, & hominibus non eruditis de causa materiali & formali, de Homero, Platone vel de algebraicis loquatur inventis; ita non minus ridebitur, qui assolet ex erudito annonæ caritatem percontari, de linteis differere, canum numerare passus, aut lippis atque tonsoribus usitato more serenum cœlum mirari.* Hæc qui evitare voluerit, satis adminiculorum reperire poterit in disciplinis, quæ reliquarum instrumenta sunt, speciatim historia philosophica. Hac, ut & reliqua re litteraria probe instructus, adeat bibliothecas, musea, tabernæ librarias & quæ sunt alia, eruditorum colloquiis aptata loca, & fructus sentiat ipse.

§. VIII.

De ejus u- Sed leviora forte hæcce quibusdam videbuntur, in*su in ma-* primis iis, qui uni Musarum tanto adhærent affectu, ut renud. ad liquas omnes alto aut spernant supercilie, aut penitus *relevatio-* ignorent. Faciamus itaque, quod promisimus, ostendan*nem.* musque quam utilitatem ex studio historiæ philosophicæ sentire possint Theologiæ cultores. Primum, ut puto, theologi officium est, homines ad agnoscendam sacrarum litterarum divinitatem ducere, nisi forte quis velit barbarum quendam & ab omni rationis usu alienum, ἀλογον Paulus vocaret, christianismum comminisci. Unde theologi argumentis verosimilibus ex omnibus pene philoso-

* vid. Mr. de Bellegarde reflexions sur le ridicule de l' impolitesse, & de l' impertinence.

phiæ partibus desumptis id efficere semper laborarunt: quibus utique nec nostra historia hic suam opem dene-
gat. Enimvero, qui recte procedere laborat, illi
enitendum est, ut ostendat sapientiam humanam cum
divina collatam ignorantiam esse, stultitiam, & ad fallen-
dos animos hominum inani splendore coruscantem do-
ctrinam. Hæc duobus modis ostendi queunt: vel enim
philosophus omnes animi vires adhibens tentat quo pro-
gredi ipsemet possit, indeque perspicit, quæ sint rationis
tenebrae, errores atque phantasmatum; vel omnes, qui ante
nos vixerunt, percurrit philosophos: Indos, Chaldaeos,
Æthiopes, Ægyptios, Scythes, Thraces, Græcos & Latini-
nos, ibique ignorantiam reperit & stultitiam, quæ cognita
ignorantia manuductrix est ad solidam, quæ divinis litte-
ris traditur, eruditionem. Istuc pertinet celeberrimi D.
TREVNERI (quem præceptorem pio affectu potius, quam
inani verborum strepitu veneramus) programma, quo
philosophiam à miseria philosophorum commendat; huc fa-
ciet historia philosophica recte riteque exulta.

§. IX.

Dum enim recte sapiens historiæ philosophicæ stu- De ejus u-
diosus ea, quae extant, philosophorum excutit monumen su ad o-
ta, reperit apud illos insignem quandam rerum etiam mo stenden-
mentosissimarum ignorantiam, aut male sibi constantem dām Gen-
cognitionem v. c. ortus hujus universi, ortus linguarum, tiliū i-
ortus corruptionis nostræ, ortus dominiorum, civitatum, ignoran-
decori, imo ortus ipsorummet hominum, quæ quidem o- tiam &
mnia planius dilucidiusque a quodam philosophorum, plagia.
quam fecit MOSES, ostensa fuisse, probari non potest, ita
ut simul Moses erroris vel absurditatis convincatur. Un-
de cum hæc & utilia sint cognitu, & innato quodam
sciendi appetitu cognosci anhelentur, recte concluditur:
ignorantiam hancce luminis connati deducere nos debe-
re ad agnoscendam divini & revelati luminis veritatem,
ubi iterum viam monstrantem habemus, venerandum

B TREU

TREUNERUM. *a* Cognoscet etiam ulterius : gentilium philosophos, plurima à Mose mutuatos, atque iisdem mutatis mutandis in rem suam usos fuisse, aut ut uno verbo rem exprimam, gentiles egregios fuisse plagiarios, uti, licet sāpe plus justo indulget ingenio, aliquando tamen non improbabili ratione ostendit PETR. DAN. HUETIUS in demonst. evang. prop. IV. p. m. 75. Pertinet & huc, quod apud philosophos reperiantur dogmata Christianæ scholæ propria, quæ equidem ab humanæ sapientiæ fumo obfuscari, ast tolli penitus haud potuerunt. *b* Insigni hoc exemplo confirmat PHILIPPVS MORNAEVS *c* inter alia ostendens: quod prisca philosophia trinitatem doceat & confiteatur, cui jungendus videtur AVGVSTINVS STEVCHVS Eugubinus. *d*

§. X.

De usu Poterunt hæc animum docilem deducere ad agnitionem revelationis generalem ; sunt præterea & alia, **agnoscen.** quæ speciatim Christi servatoris nostri doctrinam commendam ethi mendant. **Enim** vero, excute omnia omnium philosophorum monumenta, curatius scrutare ea, quæ de moribus **ne perfe-** præcipiunt boni, ipsa ratio, quæ unicuique præsto est, te **tionem.** docebit: *splendidam magis, quam solidam esse gentilium philosophiam moralem.* *e* Multa illi de tranquillitate mentis, de emendatione sui, de vitiorum turpitudine magno apparatu differebant; ast verum mali fundum ignorantes liberatorem non cognoscebant neque cognoscere poterant:

- a* In paedagogia philosophiae ad revelationem ex ignorantia ortus linguarum primi monstrata Jenæ 1689.
- b* Sic Tertullianus clamavit : Sophistas, Poetas Philosophos de prophetarum fonte potasse, uti cum assensu refert simulque exemplis declarat: Jo. Fr. Picus de Mirandula L. I. c. II. de studio divine & humanae sapientia.
- c* De veritate relig. christ. c. VI.
- d* de perenni philosophia.
- e* Tractavit hoc argumentum pluribus DN. M. GOTTLIEB STOLLE in diss. de hac re Hala habita 1705.

rant: & ubi ad doctrinam de remediis morborum per-
ventum erat, notabile regnabat frigus, ut animadvertisit
doctissimus PROELEUS. f Verum progredere ulterius, &
quicquid suggerit humana sapientia, id compara cum CHRI-
STI magistri nostri doctrinis, & habebis distinctas à luce
tenebras, ab ignorantia veritatem, à vanitate sapientiam,
à fuco salutem. Tam clara hæc sunt, ut ipse, quem alio-
quin à simplicitate Christi quandoque abire non abnuo,
auctor tractatus g que la religion chretienne est tres-raisonnable,
ea agnoscere habuerit necesse. Inquit enim: si quis ve-
lit corradere, quotquot habemus philosophorum regulas de in-
sistuenda vita, easque comparare cum illis, quæ extant in libro
novi fœderis, ille cognoscet facillime multum adbuc abesse, ut
ille contineant doctrinam quandam moralem adeo perfectam,
quam quidem ea, quæ proposita est nobis à JESU CHRISTO &
apostolis hominibus maximam partem simplicibus & litterarum
expertibus. Adeo prodest studium historiæ philosophicæ,
ut & nos ad intimos sapientiæ divinæ abyssos manuducat,
ostendatque cum, qui omnis cognitionis centrum existit.

§. XI.

de ejus u-

Vis hæc cognoscere ulterius? linque dogmata, su ad e-
iplos doctrinarum auctores contemplate. Ostende quæ- gnoscen-
so philosophum ex sapientissimis, h qui non vel vanæ lita- dam divi-
verit gloriæ, vel invidæ se dederit avaritiæ, vel stolidæ ve- nitatem
xatus fuerit voluptatis stimulis. Ego talem ad hunc us- Christi.
que diem reperire haud potui, indeque credo factum esse,

B 2

ut

f De certitudine sensuum, rationis & fidei. part. i. c. 1.

g P. 309. Edit. quæ prod. Amstelodami 1696. editus est
primum Anglice, post Gallice quoque produit sub titulo
nominato.

h Vid. hic Cic. Thusc. quest. L. II. apud Clericum in par-
rbaf. Tom. II. p. 240. seq. cum quo conferendus Jo.
Fr. Picus de Mirand. loc. cit. Lib. II. c. III. p. 107.
afferens: omnes humanae philosophie principes mori-
bus maculatos & doctrina aberrasse, solos divinarum
literarum autores veridicos fuisse.

ut hucusque desideretur ethica exemplaris, æque vera, solida, & genuina, quod exempla veræ & non fucatae virtutis philosophos apud exulent. Imo tantum abest, ut hæc ex eorum historia suppleri queat, ut potius persuasus sim, egregium inde repeti posse hypocritarum impostorumque catalogum. Sed Christum tibi ob oculos ponam sapientiæ ultra humanæ mentis captum positæ splendore coruscantem, adeo, ut nec vitii cujasdam vestigium ex vita ejus omni suo studio & labore solide ostendere posuerit profana hominum natio. Animadvertes potius, saltem ratione à præjudiciis libera, in eo perfectissimum omnis solidæ virtutis exemplar. Hæc omnia dum cogito, firmo admodum argumento persuadeor: sacram scripturam esse librum de omnibus veræ sapientiæ partibus perfectissime præcipientem, adeo ut nunquam extiterit homo naturali saltem lumine præditus inter omnes, quot vixere, philosophos, qui tam sana, tam utilia, tam ipsi rationi probabilia scripserit, docueritque ac fecit cum schola sua Christus: Idem colligit historiæ philosophicæ peritisimus CHRISTIANVS THOMASIVS ⁱsine dubio non admodum ab his diversis argumentis.

§. XII.

*De ejus u-
ſu ad o-
ſtenden-
dam Gen-
tilium i-
gnoran-
tiam &
plagia.* Hæc qui considerat, cognoscet quoque historiæ philosophicæ usum in judicio ferendo de salute philosophorum, quæ quæstio variis modis exercuit, imo etiam turpes dedit doctissimorum virorum cogitationes. Alii enim, non secus ac nugivenduli scholastici Aristotelem, jk gentilium philosophos si non divis tamen cœlitibus annumerant, ut *GVIDO* quoque *PATINVS* l sibi eandem cum Cicerone & Horatio beatitudinis expetat locum. Alii vix abfuere, quo minus Deum injustitiæ arguerent,

aut fal-

i Vid. *Grund-Lehren vor Studiosos Juris. part. I. c. II. p. 23.*k Vid. *Baleus ap. Zieglerum in scholiis ad Grotium de
J. B. & P. p. 21.*l Vid. *lettre 79. p. m. 258. vel Edit. que prod. Paris.**1692. Ep. 145 p. 339.*

aut saltem in immisericordem prædestinatorem transfor-
marent, prout facit LACTANTIUS: *m Pythagoram & Plato-*
nem divina providentia aversos credens, ne scire possent ve-
ritatem. Felicius longe se expediet historiæ philosophi-
cæ gnatus, quippe qui cognoscit: gentiles philosophos
destitutos fuisse tum vera Numinis, tum sincera
miseriæ suæ cognitione, adeoque & excusisse hujus
ad lumen gratiæ manuductionem: e contrario persuasos
fuisse, quod sibimet ipsis summam felicitatem propriis vi-
ribus naturalibus procurare queant, cum tamen & ex phi-
losophia ostendi possit, affectuum pravorum emendatio-
nem humanas superare vites, cordisque humani inclina-
tiones semper ad malum tendere, quod præter Illustrem
THOMASIUM *n* fecit peculiari dissertatione vir omni mea
laude major FRID. WILHELMUS BIERLING Prof. Phi-
los. apud Rinthelens. a. 1702. *de insufficientia virium natu-*
ralium ad consequendum summum bonum; qua simul ex
historia philosophica docuit: omnes philosophos, præci-
pue gentiles, hunc in emendatione sui, quam præ se fere-
bant, errasse errorem. Atque hinc prompte potest re-
sponderi: quare hi homines tanta luminis naturalis dona
spirantes, tamen tenebris remanserint occœcati, nec ad
agnitionem luminis gratiæ pervenerint? Deus enim, ut
Theologi ex sacra scriptura docent, quærentibus se osten-
dit, pulsantibus opem ferre consuevit, non vero sibi dedi-
tis, suis fratribus viribus, ut erant philosophi, & adhuc non
minima pars mortalium. Justa itaque & prægnans be-
nignissimo alioquin Numini extitit causa, cur ipsos reli-
querit peregrinos & extra civitatem Israelis positos, alienos à fœdere gratiæ & spe electorum, imo atheos ut PAU-
LUS *a* loquitur. Ita enim par erat sibi relinquendi, qui sibi
tantum fidebant, sibi studebant, vivebantque, postquam
tot sp̄everant undique se offerentes ad lumen gratiæ ma-
nuductiones. Nos aliam ingredi decet viam, omnemque

B 3

arripete

*m L. IV. c. II. p. 249.**n Vid. Ausübung der Götten-Lehre. cap. 15. p. 489. sq.**o Ep. ad Ephes. II. 12.*

arripere manum, sive eam prima sive ultima suppeditet philosophiae pars. Unde etiam hæc historiæ philosophicæ ad christianismum, quam commemoravimus, manuductio non fuit negligenda.

§. XIII.

De ejus usu in lectione ecclesiæ scriptorum. Idem jam olim cogitarunt veteris ecclesiæ doctores, præcipue illi, qui gentilium superstitioni se opponere miseræque errantium turbæ facem præferre laborarunt. Quæ enim commemoravimus historiæ philosophicæ ad christianismum ducentia argumenta, ea quoque non minima ex parte & iis adhibita in scriptis istorum reperire licet, quamvis nec hoc possim diffiteri: Eos his aliquando non satis sobrie debitaque cum cautela usos fuisse. Intervim mihi sufficit quod argumenta adversus gentiles ipsis aliquando suppeditaverit historia philosophica. Adeat, cui volupe est hæc ulterius pervidere, JUSTINUM MARTYREM, ATHENAGORAM, TATIANUM, CLEMENTEM ALEXANDRINUM, MINUCIUM FELICEM, ARNOBIUM, LACTANTIUM, EUSEBIUM, AUGUSTINUM aliosque. Videas etiam ibi aliquando ex historia philosophica argumenta proferri contra pseudo-christianos, qui nunquam animum inducunt emendandi defectus animi, quod tamen tanta cum sollicitudine fecerunt, præpostera licet via, gentilium philosophi, utique hominibus nostris subinde meliores. Hæc cum ipsorum scriptis hinc inde legantur inspersa, facile patet, quod patres, quos vocant, ecclesiæ sine veteris philosophiae cognitione recte riteque intelligi haud queant: hanc autem docet nostra historia. Cum itaque Theologi solide docti non ultima sit laus probe cognita perspectaque habere veteris ecclesiæ monumenta, inde nova eidem accedit commendatio,

De usu quam obiter saltem indicasse sufficiet.

bist. philos.

in inter-

Attinebant hæc manuductionem ad lumen gratiæ, prelatione videamus jam quid ad intelligendum illud faciat nostra scripture historia. Evidem non is sum qui credat, scripturam sa-

V. T.

§. XIV.

cram

eram sine ea non posse intelligi; sed hoc tantum vole, eam inter media humanâ industriâ parata v. c. antiquatum, geographiæ & talium, notitiam non ultimum mere-ri locum: ita ut loca quædam clariorem hinc lucem adi- pisci queant. De philosophia Ebræorum res est notior, quam ut pluribus demonstrari velit, postquam id doctissi- me præstatum est in *observationibus selectis ad rem literariam pertinentibus*, quæ Halæ prodeunt. p Illustrat ibi celeberrimi- mus Autor ex doctrina philosophica Ebræorum *de decem sephiroth orationem dominicam aliaque novi fœderis loca*, quæ huc transcribere merito supersedemus. Dare voluit etiam hujus rei specimen CAMPEGIVS VITRINGA q in *commentario*, quem excudi curavit Franequeræ ad Joannis Theologi apocalypsin, quum & his literis deditus, & aliis ante ipsum jam notatum sit, multa veteris Cabalæ ad hanc intelligendam plenius facere collationem. Imo plura co- gnituros speramus eos, quibus adire lubet summe reverend. DN. BVDDEI introductionem ad philosophiam Ebræorum, ut & CAMPEGI VITRINGAE r sacras obser- vationes, quæ licet quandoque aja incedant via, tamen sensu sno omnem, quem promittimus, usum non facient irritum.

§. XV.

Minus expeditus videri poterat usus historiæ phi- Item in losophiæ gentilis in interpretatione novi fœderis, qui nunc interpre- paucis est tangendus. Mihi is non videtur dubius, dum tatione considero plurimos hujus libros *ad gentiles conversos*, aut N. T. adversus eosdem esse scriptos, cum negari non possit sa- cros scriptores, pro mansuetudine spiritus, quo agitati creduntur, tam faciles fuisse, ut etiam loquendi modum sequu-

p Vid. Tom. I. obs. I. & XVI.

q Vid. JAQU. BERNARD dans ses nouvelles de la republi- que des lettres. Mars. 1705.

r L. I. c. IV. V.

sequuti fuerint eundem, qui apud eos, ad quos loquebantur obtinebat. *f* Imo videtur Paulus, t quem gentium apostolum vocant, singulari Numinis providentia ad gentiles convertendos delectus, quod præ reliquis profanarum litterarum cognitione præditus existeret. In primis id est commemorandum, quod philosophiæ studiis apud Judæos innutritus pharisaica secutus fuerit instituta, ut refert Lucas : *u* de his autem docet FLAVIVS JOSEPHVS *x* & ipse pharisæus, quod ad stoicam apud Græcos sectam proxime accedant; quem ad modum constat Sadducæorum sectam quam maxime corruptæ Epicuræorum philosophiæ convenire, hancque stoicæ olim fuisse summopere exosam. Quæ dum observo videtur mihi hinc aliqua lux accedere disputationi PAVLI, quam adversus Epicuræos stoicosque Athenis instituisse legitur apud LUCAM, *y* nec non verbis PAULI I. ad Cor. XV. 29. 31. Poterant hæc speciminis loco sufficere, interim aliis investigandum relinquo: annon Paulus z spiritum ex Deo opponat spiritui mundi inter stoicos platonicosque celebratissimo? annon Idem I. ad Thess. V. 23. ad hypothesin ebraicæ græcæque philosophiæ de tribus partibus hominis, ut illi existimabant, respiciat; Illud saltem satis videtur probabile, γνῶστεως vocabulum à philosophis esse mutuatum, unde ex historia philosophica illustrari potuerunt: Rom. I. 19. I. Cor. XIII. 8. I. Tim. VI. 20. uti ostendit JACOBUS THOMASIUS, a qui etiam conferri meretur ad I. Cor. II. 14. I. Cor. XV. 44. Jud. 19. de psychicis, ex quibus ni fallor

f E.g. Rom. XI. 13. XV. 15. 16. I. Thess. II. 14. Ephes. II. 12. Coloss. I. 21. II. 11. 16. sq. conf. Friedrich Gottwald in der Abfertigung Edzardi.

t I. Tim. II. 7. II. Tim. I. 11.

u Act. XXIII. 6.

x In vita sua.

y Act. XXII. 16. 31.

z I. Cor. II. 12.

a In origin. hist. philos. & Eccles. p. m. 31. 47.

fallor constabit non exiguam esse utilitatem historiæ philosophicæ in studio theologiae exegeticæ.

§. XVI.

Ut autem theologi non ultimum est officium arguere male sanas doctrinas, ita & hicce non modo utilem sed & necessariam esse historiæ philosophicæ cognitionem, ^{In impugnandis erroribus.} dudum mihi persuaderi passus sum. ^b Imo nec multa probatione hæc opus habere crediderim, postquam id penne omni ætate creditum est harum rerum peritis. Non urgebo pluribus tritum illud TERTULLIANI: ^c quod hereticorum patriarchæ sint philosophi; idem sano sensu pluri-mi veterum doctorum fuere persvasi, qui errorum scrutati sunt origines. Neque ignoratum id fuit sequentibus temporibus, cum jam olim JO. PICUS MIRANDULA, dum CC. hæreses confutare constituit, ex quibus XC. relinquit absolutas, in primis annis sit ostendere, qua ex parte philosophiæ non rite percepta suos illi traxissent errores, uti autor est JO. FRANCISCUS PICUS MIRANDULA. ^d Eodem modo JACOBUS THOMASIUS a. 1665. Lipsiæ in schediasmate historico Origines hæreseos Simonis Magi, Gnosticorum, Massalianorum, & Pelagianorum; denique theologiae mysticæ pariter ac scholasticæ ostendit tanto cum eruditorum applausu, ut schediasma istud a. 1699. Halæ recudendum fuerit inscriptumque: *Origines historiae philosophicae & ecclesiasticae.* Imitatus est hunc, ut puto, JO. HENRICVS HORBIUS, qui, cum animadvertisset capitale, de materia rerum Deo coæterna, dogma omnis hæresiologiæ & absurdorum, quæ hinc oriuntur, dogmatum esse fundamentum, primum specimen hujus rei dedit, ut vocat extemporaneum *de origine hæreseos Simonis Magi.* Quod cum ageret adeo in ea, quam con-

C ceperat,

^b Conf. buc quæ differit Jo. Clericus in praef. ad Stanleji historiam philosophia orientalis.

^c Adv. Hermogenem c. VIII. p. 231.

^d In vita Io. Pici, cum qua conf. L. I. c. VII. p. 79. de studio divina & humana philos.

seperat, opinione confirmatus est, ut in animum induixerit demonstrare: Nullum a nato Deo ad nostra usque tempora esse errorem fidei contrarium, qui non per invincibilem didicimus ex hoc characteristico fluat. Hinc nescio, qua ex causa initium suæ demonstrationis fecit ab Origine, celebri ecclesiæ doctore in tractatu: e de ultima origine & processu hæreseos Origenis Adamantii, quem historiam Origenianam inscripsit. Hic quidem id dissimulare non decet: autorem aliquando iniquiorem posse videri in Originem justamque aliis reliquise causam Originem aut defendendi aut excusandi, æque ac id nuper, in primis contra Epiphanium alia ex causa præstatum est Præside summe Venerand. JO. AND. SCHMIDIO Helmstad. in exercitatione hist. eccles. de lapsu Origenis. Interim tamen hoc satis certum est: specimen hoc & de eruditio[n]e autoris tum adhuc juvenis, & de utilitate historiæ philosophicæ satis testari. De cætero an tractatus ejus, quem promittit, f de ultima origine & progressu hæreseos socinianæ, nec non commentariolus, quem spondet g de origine & ultimo principio μετεύσωμα τωσεως, item commentarius promissus h de ultimo omnium hæresium principio, ut & tractatus i de dupli mundi interitu lucem unquam viderint, an vero majoribus autoris curis dein fuerint suppressi, mihi non constat, qui ægre iisdem careo. Referendus etiam huc est EHREGOTT DAN. COLBERGS hermetisch-platonisch Christenthum/ qui annon aliquando nimis incaute omnes ex platonismo deducat hæreses, quæ saltem aliqua specie verborum Platonis congruunt, judicent doctiores. Optime in rem nostram faciunt Observatio k de hæresibus ex philosophia aristotelico-scholaistica ortis, nec non D. BVDDEI dissertatio de hæresi

valenti-

e Pred. Francof. 1670. in 4.

f In pref. p. 1.

g P. 18.

h P. 29.

i P. 39.

k Tom. I. Halens. obs. XV.

valentiniana, & nuptertime habita differt. D. RECHENBERG ad tritum illud Tertulliani: *an hereticorum patrarchae sint philosophi?*

§. XVII.

Hæc si forte non sufficient, addam brevibus specia- *Quod spe-*
liora controversiarum quædam exempla, quarum origo cialius de-
ex historia nostra repetenda. Nolo hic exscribere, quæ claratur.
habet MARTINUS CHEMNITIUS / de historia cœliba-
tus, qui primus hic exemplum ex nostris theologis suppe-
ditat. Id tamen diffiteri non queo, plurima romanæ ec-
clesiæ instituta origines suas ex veteri philosophia admo-
dum probabili ratione derivare, aut saltem cum iis valde
convenire. Ita videat quis inseparabilem illam, quam coi-
bant Pythagorici, societatem, quæ *κοινόθεον* antiquum re-
ferebat, apud GELLIUM, *m* IAMBLICHUM, *n* JVSTI-
NUM, *o* judicerque annon admodum verosimili ratione
inde arcessenda sit Cœnobiorum, quæ hucusque florent,
vel origo vel occasio. *p* Inprimis vero Cartusianorum in-
stituta cum philosophia Pythagoræ conspirant egregie:
Abstinentia eorum est plusquam notissima, sed nec illa igno-
ratur, quam exercuit Pythagoras, apud IAMBLICHUM *q*
& SENECAM, *r* in quo jam olim imitatorem habuit
Priscillianum cum sequacibus, uti observat illustris SCHIL-
TERVS. *s* Eminet etiam inter instituta Cartusianorum

C 2 fere

l In exam. Concil. Trid. part. III,*m* Noct. Att. L. I. c. IX.*n* De vita Pythag., L. I. c. VI.*o* L. XX. c. IV.*p* Vid. hoc Job. Schilteri institutiones juris canonici Lib. I.
Tit. XI §. II p. 97.*q* L. I c. XXIV.*r* Ep. 108. Pythagoras carnis abſtinebat animalium, dice-
bat enim omnium erga omnia esse cognationem &c.
hæc ex ore Praeceptoris sui Sotionis Seneca Ep. 108. p.
426.*s* In manud. philos. moral. adjurisprud. c. VL §. 24.

fere perpetuum silentium, sed & hoc suis inculcabat Pythagoras, ut refert Gellius ^t & Jamblichus, ^u imo habuit etiam in hoc imitatem Basilidem apud EVSEBIVM. ^x Non adeo morosus sum, ut hæc omnia immediate à Pythagora sine ratione accepta esse existimem, sed hoc saltem conjicio, potuisse inde aliquam nasci horum occasionem. Neque puto hæc in malam posse rapi partem, ac si id ipsis opprobrio esset, postquam pythagorica à carnibus abstinentia adeo placuit, ut FRANCISCUS FOGEROLLES Medicus regius, cum Porphyrii libros περὶ ἀποχῆς ederet, ^y ipse in præfatione pythagoricorum atque Cartusianorum institutorum instituerit collationem, imo postquam Carmelitæ Biterris in provincia Tolosana thesibus a. 1652. publice propositis, Pythagoram in Carmelitarum numerum receperunt, uti ex DAN. PAPEBROCHII respons. adv. Seb. à S. Paulo observat Clariss. DN. KRANTZIUS ^z Autor prolegomenorum ad HERMANNI CONRINGII comment. de scriptoribus XVI. p. C. N. seculorum. Poterant plura à Pythagora arcessi, uti quidam purgatorium ab eo deducunt, sed quemadmodum de purgatorii origine ex philosophia dubito, ita & id instituti prohibet ratio. Interim dum purgatorii mentionem injicio, in mentem venit ea, quæ nostris temporibus agitata fuit controversia, de æterno evangelio, sive restitutione omnium creaturarum. Non esse doctrinam hancce æterni evangelii novam, videre est ex a JO. AND. SCHMIDII dissertatione de pseudo evangelio æterno præcipue seculi XIII. Imo notum est Origenem ejusdem opinionis celebrari fauorem, cuius mentem exhibet prolixe CHRISTIAN Gottlieb

- ^t L. I. c. IX.
- ^u L. I. c. XVII. p. 71
- ^x Hist. Eccles. L. IV. c. VII. p. 120.
- ^y An. 1620.
- ^z C. IV. p. 43.
- ^a Hab. Helmst. 1700.

Gottlieb Koch/ b hunc vero eandem à philosophis hau-
fisse auctor est AUGUSTINUS. c Fuit certe Origenes
vir longe eruditissimus, ast extitit quoque magnæ confu-
sionis doctrinarum philosophicarum & christianismi autor,
id quod unico adhuc exemplo in rem nostram adferendo
fiet clarus, quod nec ipsum a nostra ætate valde alienum
est. Enimvero CHRISTOPHORUS CHRISTOPHORI
SANDIUS a. M. DCLXXI, Cosmopoli in 8. edidit tracta-
tum de origine anime, ubi, ut p. 5. loquitur, cum Pythagora
omnibusque platonicis & Origine, animas ante corpora
in principio singulas simul conditas statuit : cuius sen-
tentia origo clarissime à Pythagora & Platone per Ori-
genem ad hunc manavit. Unde historiæ philosophicæ uti-
litas in hac controversia apprimè se exseruit, cum Sandio
se opponerent viri his adminiculis instructissimi JACO-
BUS THOMASIUS d & BALTHASAR BEBELIUS. e

§. XVIII.

Ast dices forte, qui consuetus es tantum in polemicis *Necessa-*
atqui, ergo audire: quorsum hæc faciunt, quæ historica ria bujus
saltem sunt: quid refert num Plato statuerit æternum e- usus ap-
vangelium, num Pythagoras præexistentiam animarum? *plicatio o-*
Concedo facile historica hæc esse imo facere tantum ad stenditur.
historiam ecclesiasticam melius cognoscendam. Verum,
Tu, nisi plane rudis es, etiam concedes theologum pole-
micum sine historia ecclesiastica esse militem aut manibus
aut oculis privatum: quem enim confutabit, si mentem
ejus non percipiat? quomodo erroris momentum perspi-
ciet, quomodo de errore ipso judicium feret, cuius originem

C 3 funda-

b in solida ἀποναγγέστεως expositione, sect. I. arcic II.

§. 3.

c De heresibus, cap. XLIII. conf. L. XXI. c. XVII. de
C. Dd In orat. de animarum humanarum præexistentia Lips.
1674. in 8.e In exercit. theolog. adversus existentiam animarum. Ar-
gentorati 1675. in 8.

fundamentum, incrementum, & decrementum ignorat? Ast cognita origine erroris arma quoque se offerent, quibus oppugnandus, aperti erunt absurditatis abyssi, quos alioquin tralatatio percurremus oculo. Non credo erravero si dixerim, non ultimam esse causam cur GOTHOFREDUS ARNOLDUS tam benignus fuerit in excusandis defendendisque multis hæreticorum ; quod illorum errores ex historiæ philosophicæ fontibus repetere neglexerit : minimum Manichæismum paulo significantius delineasset, si veterum philosophorum errorem de principiis coæternis ob oculos habuisset, secus quam fecit. f Quod si itaque necessitas historiæ ecclesiasticæ constat, quæ metacente sat nota est, hæc autem sine historia philosophica ignorat originem hæresium, nescit an error vel ex male intellecto Dei verbo, vel ex traditione irreptitia, vel ex ratiociniis maledicis propullulaverit; utique consequitur historiam philosophicam ad errorum primum falsum detegendum, imo iisdem & occurrentum, hactenus manere necessariam.

§. XIX.

De usu in defendendis doctrinis chrisianis. Pertinebant hæcce ad detegendos aliorum errores, cundem quoque reperias licet usum in protegendis contradicitionibus calumnias aliorum doctrinæ christianæ. Insigne hujs rei exemplum est in doctrina de Christo filio Dei, qui in sacris litteris λόγος sive verbum audit. Nihil non agunt mysterii trinitatis hostes tum Ariani, tum Sociniani, quō dubiam reddant divinitatem servatoris nostri, eludantque ea, quæ ipsis sacrae opponunt litteræ. Inde demum animum induxerunt calumniari doctrinam de λόγῳ esse platonicam vel ex scholis Platonis ad nos translatam, huicque magis quam Christo propriam. Postquam enim Irenopoli a. 1646 in 8 prodiit: *disceptatio de verbo vel sermone Dei apud parapbrasas chaldeos, Jonathan, Onkelos & Thargum hierosolymitanum memorato*, qua autor anonymus g bellum indixit

f. Rezer-Historie Tom. I. L. III. c. VII. §. 32,

g. Sub finem libri

dixit speciatim JO. STEPHANO RITTANGELIO ob
quædam, quæ contra antitrinitarios scripsérat in notis suis
ad librum Jezirah; b inde justam se opponendi causam
arripiuere JOSEPHVS VOISIN & RITTANGELIVS.
His cum denuo respondendum esset, post satis diuturnum
silentium, tandem proferebat *commentarium suum in XIIIX.*
priora commata Evangelii Joannis JOANNES CLERICUS
subjunctum commentario i ejus in genesin, ubi afferit: k
alludere Joannem ad varias voces platonicas ab hæreticis
in ecclesiam Judaicam & christianam introductas. Huic
cum denuo opponeretur Francqueræ *libra veritatis à RIT-*
TANGELIO edita, atque JO. VAN DER WAEYEN sub-
jungeret *dissertationem de λόγῳ*, inde majori mentium con-
tentione coptum est disputari prodiitque supra memorata
disceptatio de novo una cum *bilibra veritatis & rationis*
contra Rittangelium atque Josephum de Voisin. l Hinc
sequutus autor, qui platonismum christianismo confiden-
tius tribuit in tractatu gallico, cui titulus: *platonismus de-*
tectus. m Idem jam antea fecit CHRISTOPHORUS
CHRISTOPHORI SANDIUS in *interpretatione paradoxæ*
evangeliorum n necnon in peculiari *dissertatione de λόγῳ* ei,
dem annexa. Sed his omnibus jam a. 1571 viam præivit
JO. SOMERUS scholæ Claudiopolitanæ lector, qui VIII
thesibus indicare conatus est auctores dogmatis, ut ille lo-
quitur, vulgo recepti de trinitate, primumque inter eos
celebrat Platonem, Plotinumque apud STANISLAUM
LUBIENIECIUM. o Quid ad hæc respondebit historiæ phi-
losophicæ ignarus? Nego, nego ingeminabit, sed vereor

ut sa-

b Prod. über Jezirah rabb. & lat. Amstelod. 1643.

i Prod. Amstelod. 1693.

k P. 4.

l Ut titulus præfert Freistadii 1700. in 8. sed ut aliunde
constat Amstelodami apud Pezoldum cura Io. Clerici.

m Le platonisme de voilé à Cologne 1700. in 8.

n P. 151. sq. Edit. 1670.

o In historia reformat. polonica L. III. c. XI. p. m. 234.

ut satisfacturas sit adversariis. Sint enim Sociniani; sint Ariani, sint Arminiani, sunt tamen profana eruditione quam maxime conspicui, confutari hinc volunt, non clamoribus obrui. Accedat itaque oportet theologus ut reliquis adminiculis ita & historiæ philosophicæ cognitione instructus, qui ipsos propriis armis confusos dabit. Ostendet enim: æque imo magis probabiliter Philonem (ex hoc platonismum Joannes didicisse perhibetur) sua non habere à Platone sed potius ex philosophia Ebræorum, ut fecit celeberrimus D. BUDDEUS. p Imo ostendet ipsum met arianismum esse nil aliud quam purum putum platonismum, ut id diffiteri haud potuit ipse CHRISTOPHORUS CHRISTOPHORI SANDIVS. q

§. XX.

*De usu in studio Ju
ris.* Sequantur nunc ex eo, qui obtinet, ordine JCti, jumentaque num etiam ex philosophicæ historiæ studio tractato ad ipsos quis redundare possit fructus: Ego de hoc non dubitavi, ex quo Tribonianos, Ulpianos, Labeones, Theophilos, Dorotheos, Bartolos, Baldos, inspicere cœpi. Rationi etiam non videtur inconveniens, si rem mente ab inveteratis & præconceptis opinionibus libera cogitemus. Etenim pro eo, quo vivimus statu, præcipue in imperio Romano-Germanico, si non præcipuum magnum tamen JCti officium in hoc consistit, ut receptas vel ab aliis vel à majoribus leges convenienter explicare sciat. Explicatio vero mentem Legislatoris aut JCti veteris plenè planeque debet propnere, ita ut interpres easdem cncipiatur ideas, quas conceperunt illi. Unde consequitur, veterum JCtorum ut & status illius temporis, quo lex ferebatur, cognitionem esse hic summopere necessariam: rationes quippe, quas habuerunt ob oculos, ferendi legem, si solidæ sint, aut à statu temporis (quem docet historia civilis) aut à doctrinis philosophicis, quibus imbuti erant, pendere solent.

Hinc

p In introd. ad philos. Ebraeorum. §. XXXII. p. 174.

q In enucleata hist. eccles. L. I. p. 131. add. L. II. p. 171.

Hinc & doctrinæ ipsorum philosophicæ sunt examinandæ, videndumque an Stoicis, an Platonicis, an Aristotelicis adhæserint : JCtos enim sectis philosophorum deditos fuisse dudum observavit DIONYSIUS GOTHOFREDUS. ^f Quid ex neglecta hac ipsa observatione peccatum sit meum non est judicare : sufficit id jam esse notatum à consummatissimo Jcto Illustri SCHILTERO & dum dicit: *Certe uti necessarium videtur in explicandis veterum prudentium scriptis, cuius quisque sectæ disciplina fuerit imbutus attendere ; ita haud conveniens sit, velle alicujus dictis alienæ sectæ notiones applicare, non minus ac conari stoicè dicta è peripati principiis estimare.* Quicquid hujus sit fieri tamen hoc necesse est apud eos, qui stoicæ philosophiæ ignari vel ad priores Juris Romani titulos commentari progrediuntur. Obviam his ire voluit Illustris SCHILTERUS ^u ubi de veterum JCtorum philosophia erudita habet, ad scopum nostrum egregie facientia, quæ non poterunt esse ingratis, quæ ultra legulejos sapere & cum summo Jcto Cicero, non à prætoris edicto, neque a XII tabulis, quamquam & hoc, sed penitus ex intima philosophia haurire juris disciplinam animus est.

§. XXI.

Uno altero ve rem declarabimus exemplo, quorum *Speciatim* plura legi possunt apud SCHILTERUM l. c. cap. i. Lu. in interculentum inter alia est exemplum l. 9 π ad l. falcid. ubi as-pretatione scribitur partum nondum editum non esse hominem. Opti- legum, me hic notat GOTHOFREDUS x JCtos sequi stoicorum sententiam: *εμερητα non esse animalia.* Ut enim id assertum Stoicorum est, pluribusque legi potest apud LIPSI-

D UM; z

^r Vid. m. Buddeus Philos. Instrum part. II. c. IV. §. 33.

^s Ad l. 2. π. de LL.

^t In manud. philosoph. moral. ad veram Jurispr. c. IIX.
§. XXII. p. 314.

^u Lib. cit. c. I. §. II. sq.

^x Ad b. l.

^y Physiol. stoic. L. III. diff. VII.

UM; z ita nullum est dubium, hanc quam JCTus adfer: legis suæ rationem inde desuuntam esse, præsertim cum sa- tis constet Papinianum (ex cuius l. XIX. quæstionum translata dicitur) stoicæ philosophiæ fuisse deditum, quod & ex aliis colligi potest ejus fragmentis, & ex Besoldo de- cetur apud celebrem olim Silesiæ JCTum NICOLAVM HENELIVM. a Et hinc simul illustratur l. i. §. 1. de in- spic. ventr. ubi Ulpianus non minus stoicus b præceptorem suum c sequitur, nec non ejusdem l. 8. π. ad L. Cornel. quam, dum hæc scribo etiam ex placitis Stoicorum à con- sultissimo DN. KRESSIO d illustratam video. Hæc si quis perpenderit, facile perspiciet ad mentem Papiniani atque Ulpiani declarandam non multum facere distinctionem inter partum vitalem, & non vitalem, quippe quibus uterque non erat homo. Plura adhuc à commentariis patiuntur ver- ba: *de jure naturali*, quod *natura omnia animalia docuit*, uti loquitur ULPIANUS l. i. π. de J. & J. nec non J. L. I. tit. II. ad quæ miras dissensiones, mira cogitationum phantasmata reperire licet. Alii enim nescio quod bestia- le jus inde eruunt, imo ut hoc evincant, & aliquam bru- torum rationem comminiscuntur: alii ad defendendum Tribonianum miris ipsum torquent interpretationibus: alii denique hic se offendisse existimant quod Triboniam erroris manifeste arguat. Hæc dissidia jam a. 1663 cognatum civemque meum JO. FRID. HORNIUM mo- verunt, ut Trajecti ad Rhenum eruditam ederet *de subje- cto juris naturalis commentationem*, in eo potissimum occu- patam,

z *Physiol. stoic. L. III. diff. VII.*

a *In comment. de vett. JCTis. cap. XXII. p. 104.*

b *Vid. Henel. l. c. c. XXIX.*

c *Ulpianum ac Paulum Papinianum non discipulos sed συν- χρόνος fuisse egregie ostendisse dicitur Cujacius L. I. qv. Papin. p. 2. apud Christ. Otthon. à Boëckelen de diversis familiis JCTorum c. VI. p. 61. sed mea hoc non implicat: esse Ἐ σύνχρονον Ἐ discipulum.*

d *In diff. inaugural. de crimine abortus.*

patam, ut jus bestiis assertum, ejusque male cohærentia dirueret fundamenta, in quo postea spicilegium quasi instituens ipsum sequutus est SAMUEL PUFFENDORF, e qui simul pro excusandis JCtis Romanis adfert: vocabulum Juris ab iis hic improprie sumi, quod etiam notat HOPPIUS. f Non sine ratione hoc ex loco SAMVEL WERENFELS g suspicatus est: neque JCtos logomachiis carere, id enim ex historia philosophiae stoicæ, unde hæc haud dubie hausit Ulpianus, sat luculenter patet. Enim vero, Stoici cum dicerent naturæ convenienter vivendum esse, naturam distinguebant in communem & propriam: illam vocant rectam rationem per omnia commeantem imo mundi restringentem: hanc vero hominis rationem existimabant, unde CICERO b sic esse faciendum docet, ut contra universam naturam nihil contendamus, & ea tamen conservata propriam sequamur: quorsum præterea legendus est LIPSIUS. i Atque hinc enatum est duplex *jus naturæ*, alterum *communis*, quo pertinet id quod brutis tribuunt, alterum *propriæ*, quod homines solos attinet, cuiusque ex Chrysippi περὶ νόμου libro definitionem adfert MARTIANUS k JC. quod observavit Illustris SCHILTE-RVS. l Videtur itaque Ulpianus (utrum eundem rite intellexerit Tribonianus non disquiro) per jus, quod naturæ vocat, intellexisse jus illud universæ naturæ Cleanthis, per mox additum jus gentium autem, jus naturæ propriæ Chrysippi, quod nimicum in hoc ab illo recedit, quod illud omnibus animalibus, hoc solis hominibus inter se commune fit, & hoc denique vel primarium vel secundarium dicitur Tribonianistis, ad §. 2. I. de I. N. G. & C.

D 2 quæ

e De jur. Nat. & Gent. L. II. c. III. §. 4.

f Ad f. tit. de I. N. G. & C.

g De logomachiis eruditorum. c. II. §. 4. p. 26.

h L. I. Offic. c. XXXI.

i Manud. ad philos. stoic. L. II. diff. XVI. XVII.

k L. 2. π. de LL.

l Loc. cit. c. II. §. I.

quæ distinctio forte conciliari poterit cum alia clariori,
qua jus naturæ est vel absolutum vel hypotheticum.

§. XXII.

De usu in addiscendo Jure scilicet ob usum quem præbet in addiscendo jure naturali, naturali, sed hunc cum philosopho Juris cultor communem habet, adeoque non opus est singulatim de eo differere, eaque anticipando obtrudere, quæ dicentur paulo inferius. Neque necessum est arbitror de necessario juris naturalis studio multa proferre, cum vix nemo de hoc, nisi rabulismi studiosus, dubitet, postquam id dudum docuere viri jurium cum divinorum tum humanorum consultissimi, ex quibus ZIEGLERVM, KVLPISIVM, SCHILTERVM, COCCEJVM, SLEVOGTIVM, THOMASIVM, TITIVMQVE nominasse sufficiet. Interim quibus iubet, videri potest D. IMMANVEL WEBER, m & D. JACOB. FRID. LUDOVICI, n qui, si usum juris naturalis & historiæ philosophicæ jungas, juncti docebunt, quantum hæc ad veram nec simulatam Jurisprudentiam tendentibus sint commendanda.

§. XXIII.

Pergimus ad medicorum filios, quibus etiam haud inutilem putamus operam futuram, si quam historiæ philosophicæ impendere non gravabuntur. Nescio ego, cur non philosoph. in his applicem verba C. THOMASII o dicentis : diuidum studii cuiusque quemque absolvisse, qui historiam discipline, quam discere satagit, probe calleat, præsertim cum videam, quod idem mecum sentiant doctissimi, quos seculum nostrum tulit medicorum. Hoc enim credo movit Magnificum nostrum GEORG. WOLFGANG. WEDELIVM, ut in physiologia medica p succinctam nobis exhibuerit artis medicæ per varias sectas excultæ historiam.

Imitatus

m In specim. observat. ad Pufend. 1701. edito. p. 7.

n In delineatione historiæ juris divini.

o In prefat. ad Jac. Thomas. origines hist. philos.

p Sect. I. cap. II--VIII.

Imitatus est eum D. JO. CHRISTIAN. LANGE, qui operibus suis medicis praefixit brevem sed egregiam historiæ medicæ delineationem. Nec temperare mihi possum, quin commemorem DANIELEM LE CLERC, q ejusque historiam medicinæ; qui varia eruditione refertus liber sat notus erit iis, qui ultra formulare suum sapiunt. Sed hæc historiæ medicæ saltem, non philosophicæ commendant studium: imo etiam hocce, qui enim novit maximos philosophorum medicos; maximosque medicorum philosophos fuisse, non dubitat amplius sibi persuadere, studium utriusque historiæ arcto nexu cohærere. Ita in medicorum catalogum relatós leges apud LANGIUM r Democritum, Platonem, Aristotelem, Theophrastum, aliosque, quemadmodum & fama est, Pythagoræos summum studium in arte medica posuisse, narrante AELIANO, fut taceam eandem medicinæ ac philosophiæ olim fuisse disciplinam antequam has à se invicem sejungere instituit HIPPOCRATES.^t Aequa certe Hippocrates locum inter philosophos, ac illi inter medicos, meretur, nec persuadere mihi queo, illos recte Hippocratis assequi doctrinas, qui à veteri philosophia plane existunt alieni quod & de Galeno, Celso, aliisque asseri posse nullus dubito. Quantum præterea physicæ solidioris studium utilitatis præstet medico apud doctissimos in confessu est, hoc autem plurima scientiæ suæ argumenta à veteribus mutuatur philosophis, lnt non possit non etiam ad solidiorem physicæ electivæ cognitionem medicinæ cultori commendari studium historiæ philosophicæ, quamvis de hoc commodior dicendi locus sit in subsequentibus de usu historiæ philosophicæ, quem præbet ipsiusmet philosophis.

D 3

S. XXIV.

^q *Histoire de la medicine à Amsterdam. 1702. 4.*^r *In historia med. p. 10.*^s *Histor. var. L. IX. c. 22.*^t *Vid. le Clerc. hist. de la med. prem. part. liv. III. chap. I. p. 104. conf. erudita diff. quæ olim hic loci sub præsidio Venerabilis JO. ANDR. SCHMIDII de theologia Hippocratis est habita. S. I. II. - IV.*

De usu Etenim supra historiam philosophicam inter instru-
hist. pbi. menta retulimus, etiam hic non dubitamus illam pro uni-
los. in op. versali totius philosophiae instrumento venditare. Pri-
pugnandum, ni fallor, philosophi officium est, mentem à præju-
præjudi- diciis purgare & præconceptas in studio sapientiæ abjice-
ciiis. re opiniones, si velit cum fructu philosophari. Atque
 hic utramque facit paginam historia philosophica, phi-
 losophiæ sectariæ immotum hactenus obstaculum. Hæc
 enim docet percurrente omnia philosophorum monu-
 menta: maximos sæpe philosophos turpissimos errores
 commisisse: non dari philosophum, qui omnes sapientiæ
 partes explerit: Imo etiam olitorem non importuna loquu-
 tum fuisse: sapientiam contra à viris maximi nominis sæ-
 pe exulasse: plurima adhuc restare in cognitione rerum
 investigatione digna, ut stolidus sit oporteat, qui existi-
 met, in philosophia nihil dici posse, quod non dictum
 sit prius: sed potius quædam multorum seculorum credu-
 litate pro certis habita, falsitatis posse convinci. His ob-
 servatis animum munit, ne præjudicio nimiæ confidentiæ
 erga alios fascinatus dogmati non satis demonstrato pro-
 batoque assurgat, atque in magistri sive recentioris sive
 veteris juret verba. Cautæ potius concedit dubitationi,
 donec rem clare & perspicuè, quantum objecti ratio pati-
 tur, concipiat. Neque porro omnia ingenii sui phantas-
 mata nimium sibi fidens adorat, qui cognovit, quam fa-
 cile se fetellerint proprii ingenii amore ducti viri sæpe do-
 ctissimi. Interim nec plane diffidens viribus suis sibi vi-
 detur hebes, ut cuncta ab aliis hautienda credat, sed propriis,
 quoque aliquando relinquat locum cogitationibus, qui non
 minus mente se præditum sentit, ac fuisse cognoscit E-
 pictetum aliosque ex servitute philosophos. Diffidentiam
 erga alios, qui etiam sint, nunquam concipiet tantam,
 ut nomine saltem obscuro audito, non probata abjiciat,
 horreatque omne, quod primo intuitu videtur ab avo-
 rum, patrumque doctrinis alienum. Hinc omnibus ju-
 stum

stum statuens' pretium ita singulos sibi sequendos statuit, ut tamen sequatur neminem, sed potius sobriè ex omnibus felicitat bona, autoribus suis relinquat spuria, & quod caput rei est, eclectice philosophetur: quod etiam fecerunt, quotquot extiterunt magni philosophi, Socrates, Plato, Aristoteles, Zeno, Epicurus, Cartesius sequacibus suis longe prudentiores. Poterit quis hæc ulterius cogitare, & cognoscet quare Cartesii eclectici philosophia mox degenerarit in sectariam, & quare hæcce post maxima incrementa, nostris temporibus multum pretii apud eruditos deperdidisse sentiatur, postquam cœptum est in historia philosophiæ, plus quam ante hæc tempora, elaborari.

§. XXV.

Animus à præjudiciis liber incipit jam ipse de investigatione veri cogitare; neque contrarius sum, præcipuum investigatic fructum exserere rite institutam meditationem, quam ratione re ipsæ vagabundæ librorum lectioni præferre soleo. Interratis, rim tamen juvabit aliorum etiam adire cogitata observata que, indeque repetere quæ in rem faciant nostram, cum sano sensu hic valeat tritum illud: Oculi plus vident quam oculus. Hinc facilius utique erit aliorum inventa dudum, instituto quodam selectu, in ordinem redigere, quam tot seculorum, tot antecessorum cogitata ex proprio omnia repetere cerebello. Neque obstat, quod inter aliorum cogitata veritati mixti appareant errores, neque enim sine judicandi promptitudine hæc adiri volunt, neque etiam tua, quibus invigilabis cogitata semper auro cedroque digna sunt futura. Præterea nil impedit, quo minus erronea aliorum cognitione ad veram nobis existat manuductrix, magisque aliquando de antea jam cognitis nos reddat certiores. Docabit hoc unumquemque propria, si ei attenderit, experientia, idemque de se fatetur philosophus nostri seculi nostræque Germaniæ celeberrimus THOMASIVS u quemadmodum & Domino de PVFFENDORF x ille, cui hujus philosophia

^u In præfat. ad. part. II. Logica.

^x Vid. Pufend. in præfat. op. de J. N. & G.

losophia studio videtur opposita, Thomas Hobbesius & qua a vero aberrat, occasionem tamen ad talia meditanda suggestit, quæ fortasse alias nemini in mentem venissent. Suppeditet itaque historia philosophica aliorum cogitationes tum veras, tum falsas, dijudicet eas primis jam positis principiis, justoque disponat ordine ratiocinandi doctrina: addantur insuper plura quæ suggerit propria experientia & cogitatio, atque sic instruetur verum & adæquatum eclecticæ philosophiæ ædificium.

§. XXVI.

Idem in Adferet etiam adjumentum historia philosophica dijudicandis philosophorum opinionibus quis dis aliorum opinione uterius, si dijudicandis philosophorum opinionibus applicaverit animum, dum earum origenes, fundamenta, occasionem investigabit, sine quibus verba concipi quidem possunt, neutquam vero mens interior sensusque latens, qui fuit auctoriis. Hinc longe accuratius de HOBBESII principio juris naturalis, judicabit, qui rite cognitam habuerit ejusdem historiam: e contrario vero male paratus spiritum mundi ex physicis proscribere conabitur, qui historiam hujus dogmatis non calluerit: nec PUFENDORFII socialitatem mirabitur, qui eandem ex stoicorum placitis desumptam esse fuerit recordatus. ^y Evidem negari non potest, esse adhuc quod desideretur in hoc negotio, cum nemo tam sincerus sit, ut veram sententia suæ originem occasionemque recenseat, quod tamen plurimum prodesse poterat. Interim, est etiam locus, ubi historiæ philosophicæ peritus hæc proprio marte subodorari potest, si modo autoris statum sibi prudenti meditatione ponat ob oculos. Egregium hujus rei specimen dedit Dn. PROELEUS, ^z ubi de origine & causis variorum juris na-

^y Ostendit hoc celeberrimus Joh. Caspar Khunius in dissertatione de socialitate secundum Stoicorum disciplinam expensa, quam habuit argendorati a. 1700. conf. illustris Dn. Hertius in Opuscul. Tom. I. diss. II. de principio juris naturali.

^z De origine diversorum j. N. principiorum sect. 1.

turalis principiorum apud Hobbesium, Pufendorfum, Cumber-
land, Coccejum pluribus agit, quæ ipsi viam pararunt, quo de
corundem usu & defectu confidentius potuerit judicare.

§. XXVII.

Denique veritate cognita erroribusque evitatis philosophi est *De usu e-*
candem & aliis impertiri, eosque abs errorum aviis in viam reduce- *jusd.* ad
re, quo pertinet prudentia docendi sapientiam. Instruct quoque *amplifi-*
hanc historia philosophica dum tibi Pythagoram intra sindonem, *candam*
Socratem in tabernis, Platonem in lyceo Aristotelem in peripato, *prudenti-*
Zenonem in stoa, hortorumq; amantem ob oculos ponet Epicurum. *am docen-*
Pythagoras te decebit discentium ingenias scrutari, ostendet Sogra- *di.*
tes, quomodo per quæstionum aculeos errores evellendi, præparati-
ones ad philosophiam Plato sugeret, demonstrationis dogmaticæ
facultatem urgebit Aristoteles, ut exhortationis vim cum Zenone Se-
neca, Epicurus denique cum Horatio decebit, quomodo sapientiæ
radices amaræ apparentes dulcissimo melli misceri queant. Pos-
sunt equidem & hæc brevissimis inculcati præceptis, ast nunquam
se pudent luculentius, quam ubi quis hæc exempla fuerit scruta-
tus. Atque hic quidem usus non philosophis solum est proprius
sed & omnibus qui juventutem bonis litteris formare solent, qui-
que de instituendis studiis præcipiunt: ad quos etiam pertinere
videtur, quod sine historiæ philosophicæ cognitione auctores
veteres, quos classicos vocant, juventuti, non ut debebant, pro-
poni possint. Evolve Ciceronem, ejusque libros de officiis,
quos puerorum teri manibus quandoque videoas, & prima sta-
tim verba obscuritate laborabunt, si celebrinum apud Græcos
sectorum te latuerit cognitio. Imo vel ipsi poëta Virgilius,
Horatius, Ovidius aliquando quid monstri alere videbuntur, ut
aliros nunc brevitatis causa præteream. Quæ autem omnia cum
ita sint, tandem concludere licebit, & docentibus & discenti-
bus eam, quæ apud nos obtinet, eruditionem, quo usque
etiam respicias, apprime conducere historiæ philosophicæ stu-
dium, imo & aliquando esse maximè necessarium.

§. XXVIII.

Quicquid autem hujus sit, quod de utilitate ejusdem *Historiæ*
diximus, minus tamen subinde obtinuit, imo & hinc inde ad- *philoso-*
huc obtinet ejus neglectus. Videoas certè quandoque viros phicæ ne-
erudi- *glectus.*

eruditum nomen præ se ferentes, qui illam ne de nomine quidem norunt, aut si norunt, nescio quid portenti hic latere, existimant. Imo videoas qui illam in inanem opinionum non cohærentium convertunt sarcinam, ut utique majores ipsi progressus adhuc apparetur necessum videatur, idque merito, postquam hic ipse neglectus tot rei litterariæ peperit mala, tot produxit incommoda. Nolo num ea prolixè repetere, cum colligi facile queant ab iis, qui superiora de ejus utilitate curatius paulo fuerint meditati. Unicum hoc adjecisse non erit supervacancum: neglectum huncce inter causas referri debere, ob quas tot seculorum lapsu mundo imposuit notionalis quædam & inutilis subtilitatis speculatrix sapientia, si modo hoc nomen meretur, imo cur bonus alioquin Aristoteles, & sua laude non privandus, in turpissimum eruditorum idolum sapientiamque verae cesserit obstaculum. Potest hoc & inde colligi, quod studio hoc è tenebris eruto statim quoque se ostenderit sanior solidiorque philosophia. Et hoc utique subodorati sunt, quorum intererat mundum regi inanibus opinionum commentis, ne forte ea, quam colebant, Diana ludibrio exponeretur; unde manibus pedibusque laborarunt, ne hoc studium caput erigeret, virique docti, qui huic litabant, operæ tulisse pretium crederentur. Saltem, si hoc non factum est, plurimi proprio neglectu egregie caverunt, ne forte studiosa juventus hucusque penetraret, sed pergeret potius in obsoleta jurare dispensiorum compendia, cœcosque cœco sequi impetu. Unde me nulla subit admiratio, qui factum fuerit, ut hoc studium licet à viris nostri temporis maxime eruditis exultum fuerit commendatumque, tamen apud multos adhuc exulare videatur.

S. XXIX.

De bujus studii difficultate. Evidem potest adhuc alia reddi hujus exilii ratio, eaque studii diffi- sat prægnans, difficultatem puto, quæ huic studio rite tractando impedimento esse solet. Id enim utique res non levis momenti tantam scriptorum perreptare, copiam, tot memoria tenere rerum diversissimarum ideas, tot auctorum strenue mentionium a vero similibus discernere nugas, tot notare aliorum secum plus vice simplici pugnantes narrationes, simulque destitui optimorum apud veteres, quæ deperdita sunt, monumentorum subsidio, imo in iis quæ restant vel confusum & sine judicio con-

cio consarcinatum chaos, vel lacunas & non restituenda reperiire desiderata. Tam nota hæc sunt iis, quibus hæc studia cordi sunt, ut nulla probatione indigere videantur. Dolendum tantum est, in tanta solidorum librorum egestate supprimi scripta, quæ utilissimo hoc studio inservire poterant commodissime, puto Sexti Empirici, Steuchi, Gaudentii, Mirandulæ utriusque, Bessarionis, aliaque, quæ librariis aut ignorata aut contempta vel nunquam vel raro admodum conspiciuntur: dum interea quotidie tot mundo obtruduntur ineptiarum volumina, ut nescio quibus non aquarum fluctibus arcendis sufficere queant.

§. XXX.

Sed aliam adhuc labem historia philosophica contraxis-
se videtur ex illo, qui multis placuit abusu. *Ejus abus-*
ad ejus culturam homines debitissimis requisitis haud instructi, quippe
eandem eruditionis instrumentum non eruditionem ipsam esse
obliti, eidem vel non immori gloriæ sibi duxerunt, inde his huc,
istis istuc nitentibus factum est, ut ab utrisque haud justum ei statu-
tum sit pretium. Hi enim, cum illius ignaris usum instrumenti non
ostenderent, mechanicis non absimiles, qui mathematicis artis con-
ficiunt machinas, quarum usum ipsi ignorant, & tamen cognitio-
nem suam ad cœlum usque extollerent; non sine merito una cum
puris putis logicis in eodem locati sunt prædicamento. Eodem
modo & illi opprobrio huic studio extiterunt, qui exinde aut ma-
le cohærentem philosophiam historicam commenti sunt, aut tot o-
pinionum fluctibus agitati non sobrium denique inierunt scepti-
cismum. Hinc enim factum est, ut ab hostibus historiæ philoso-
phicæ ac philosophiæ eclecticæ eorum accusaretur criminum hæc
historia, quorum rei erant, ejus male fani Cultores.

§. XXXI.

Poterunt tamen facile istorum abstergi calumniæ promo-
verique hoc studium si omnes debitissimis instructi adminiculis ad il-
lud tractandum accesserint. *De requi-*
sitis phi-
losoph.hi-
storie.
Linguarum, quibus eruditio perscri-
pta est, peritum, cum omnis exposcat eruditio de iis hic quid com-
memorate supersedeo, aliquot saltem recensiturus, quæ huic stu-
dio magis speciatim convenient. Liceat enim & in aliis studiis
suum inveniant locum, hic tamen ob arctissimum nexus præteriri
non debent. Primo itaque hujus cultorem instructum esse oportet in-

tet insigni librorum apparatus in mentem in bibliotheca exposito, cum quicquid hic dicitur, ex aliorum monumentis sit hauriendum. Egit de hoc apparatu J O. JONSIUS ^a & excellentissimus noster STRUVIUS ^b aliique ab hoc recensiti. Pertinere etiam huc videbatur tractationis ratio, & quæ huic junguntur sed cum peculiari commentarye digna sint, aliis hæc temporis quo circumscribimur, brevitate impediti cogitanda relinquimus. Succedat potius secundo loco *ars conjectandi critica*, c quæ plurimum juvat, ubi obscure aliorum sententiae è latebris sunt protrahendæ & verosimile quid ex confusis & vetustate corruptis autoribus eruendum. Dein apprime necessaria est *philosophiae moralis characteristicæ* cognitio, quæ philosophorum pandat animos, ostendat que qui fuerint interius homines, qui exterius summum virtutis habitum præ se ferebant. Hanc si spreveris spernes etiam veræ sapientiae asseclas, & e contrario pro Junone nubem apprehendes. Denique doctissimus BIERLING ^d non sine ratione mentem requirit a pravis affectibus prejudiciisque divinagratia liberatam: hac enim non potest carere cui animus est omnium partium studio abjecto veritatem eruere eamque contra osores si non ferrum flammasque, calumniarum tamen plastra minitantes defendere. Hanc nisi attuleris, multa ex aliorum relatu aliis referes, ast nunquam aut raro verum à falso dijudicabis, eorum qui affectuatauorum præ se ferunt similitudinem, amans, aliorum vero infensus hostis. Nunquam verum introspecies usum, nec quicquid ultra inutilem & nocivam promovebitur curiositatem. E contrario vero, si accedant his requisitis adminiculis instructi, non dubitamus fore, ut brevi magno cum Orbis erudit gaudio studiorumque emolumento studium historiæ philosophicæ, de quo hactenus paucula verba fecimus plura ab aliis audire parati, majores lætioresque sentiat progressus: quod ut ad emanationem nostri, profligationem errorum, veritatis incrementum, veræque virtutis in animis hominum instaurationem feliciter contingat enixe à divini Numinis bonitate flagitamus.

^a *De scriptoribus hist. phil. Francof. 1659, in 4.*

^b *In bibliotheca philosophica.*

^c *Vid. de hac Parrhesiana Tom. I. p. 364.*

^d *De judicio historico §. VI.*

F I N I S.

Hist. philos. 16.

